

DOGODILO SE

Colloquia Graeca I: Antička Grčka – izazov povijesnoga nasljeđa

Znanstveni skup

Zagreb, 27–28. ožujka 2025.

27. i 28. ožujka 2025. u Konferencijskoj dvorani Knjižnice Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu održan je znanstveni skup *Colloquia Graeca I: Antička Grčka – izazov povijesnoga nasljeđa*. Skup su zajednički organizirali Odsjek za klasičnu filologiju i Odsjek za filozofiju Filozofskog fakulteta, a pokrovitelj skupa bilo je Veleposlanstvo Helenske Republike u Zagrebu. Skup je organiziran s ciljem da znanstvenici iz različitih struka koji se bave starom Grčkom predstavljaju jedni drugima svoja istraživanja. Skupovi posvećeni staroj Grčkoj u Hrvatskoj iznimno su rijetki te se grčke teme obično „na mala vrata” uspijevaju ugurati u skupove posvećene širim temama kao što su humanizam, 18. stoljeće, leksikografija ili digitalna humanistika, no na njima rijetko izazivaju veći interes publike. Ovaj je skup zamišljen kao tek prvi u nizu dvogodišnjih skupova posvećenih interdisciplinarnom proučavanju antičke Grčke. Na ovom prvom okupljanju sudjelovali su prvenstveno nastavnici zaposleni na Filozofskom fakultetu u Zagrebu i gosti s Ocjela za klasičnu filologiju Sveučilišta u Zadru Sanja Smolčić, Vitas, Zvonko Liović i Teuta Serreqi Jurić.

Na otvaranju skupa prisutne su pozdravili organizatori Petra Matović, pročelnica Odsjeka za klasičnu filologiju, i akademik Igor Mikecin, predstojnik Katedre za povijest filozofije, potom dekan Filozofskog fakulteta izvanredni profesor Domagoj Tončinić, te izaslanica grčkog veleposlanika Anastasia Poulakida koja nam se obratila u ime Njegove Ekselencije Athanassiosa Paressogloua.

U uvodnom dijelu skupa redovita profesorica Helena Tomas, predstojnica Katedre za klasičnu arheologiju, održala je izlaganje „Što su zapadnoj civilizaciji dali najraniji Grci?”. U njemu je rezimirala najvažnije doprinose mikenske civilizacije europskoj kulturi, kojih često nismo ni svjesni. Izlaganje je popratila prezentacijom koja je sadržavala i brojne fotografije koje je sama snimila na arheološkim lokalitetima na kojima je tijekom svoje bogate arheološke karijere i sama iskapala. Predstojnica Katedre za grčki jezik i književnost docentica Nina Čengić je u izlaganju „Antika još živa? Tri priloga za pozitivan odgovor” govorila o problemima s kojima se susreće klasična filologija koju se, kako je pokazala dr. sc. Čengić, već više od 100 godina percipira kao tešku i zahtjevnu. Međutim, novi teorijski pristupi starim tekstovima, kao što je onaj Gentilea i Rossija koji književnost definiraju prema prigodi u kojoj se izvodi, i osobito razvoj digitalnih

alata za učenje jezika daju nam nadu u svijetlu budućnost. Dr. sc. Čengić ukratko je predstavila i svoje istraživanje valencija grčkih glagola.

Nakon uvodnog dijela slijedila je povijesna sesija koju je započela docentica Jelena Marohnić s Katedre za staru povijest. Ona se u izlaganju „Najstariji pisani spomenik s hrvatskog povijesnog prostora” osvrnula na najstarije natpise na hrvatskom tlu. Riječ je bila, dakako, o Natpisu iz Vranjica, Lumbardskoj psefizmi i drugim natpisima na grčkom jeziku, te o problemima u datiranju istih. Asistent s iste katedre Filip Budić je u izlaganju „[Ε ν]ερθα Ἐπιδάμνο – o granici grčkoga svijeta i fantomskim naseobinama na Jadranu” govorio o diskrepanciji između pisanih izvora i arheoloških nalaza koja predstavlja velik izazov u proučavanju antičkog Jadrana. Povijesnom bloku pridružio se i viši asistent Josip Parat s Katedre za klasičnu arheologiju koji se u izlaganju pod naslovom „Ustroj grčkih epitafa iz rimske provincije Dalmacije” fokusirao na korpus epitafa pisan barem djelomično na grčkom. U izlaganju se osvrnuo na povijesni i društveni kontekst nastanka epitafa, a spomenuo je i neke jezične osobitosti. Nažalost, zbog tehničkih problema njegovo je izlaganje započelo na prvi dan skupa, ali je u cijelosti održano na početku drugog dana.

Prvu kompletnu sesiju drugog dana, onu o grčkom jeziku, otvorila je mr. sc. Sanja Smodlaka Vitas koja je predstavila istraživanje koje je provela s kolegom Zvonkom Liovićem. U izlaganju „Grčko nasljeđe u hrvatskome pomorskom leksiku” prikazala je slojeve tog leksika te upozorila na grčke elemente u njemu, od kojih bi neki mogli biti i mikenski. Viši lektor Ninoslav Zubović s Katedre za grčki jezik i književnost u izlaganju „Eufemizmi u starogrčkom” govorio je o jezičnim tabuima i općenito o potrebi za eufemizmima u jezika, te pokazao gdje se oni sve mogu naći u grčkom i objasnio zašto.

U sesiji o grčkoj književnosti i kulturi četiri izlagačice su provele publiku kroz adaptacije grčke književnosti i mitologije od antike preko Bizanta pa sve do današnjih dana. Sesija je započela izlaganjem docentice Petre Matović s Odsjeka za klasičnu filologiju koja je u izlaganju „Neke opaske o recepciji Haritona u Lukijanovom opusu” iznijela mogućnost da je Hariton bio Lukijanu i inspiracija kao prozaiku i jezični uzor kao govorniku grčkog kao drugog jezika. Izvanredna profesorica i pročelnica Odjela za klasičnu filologiju Sveučilišta u Zadru Teuta Serreqi Jurić izlaganjem „Pisma Konstantina VII. Porfirogeneta kao ishodište za proučavanje careva jezičnog i književnog stila” nastavila je svoj dugogodišnji rad na heterogenom korpusu ovog cara (ovaj put s naglaskom na upotrebu antičke retorike) te dodatno rasvijetlila pitanje autorstva nekih djela koja se pripisuju Konstantinu VII. Porfirogenetu. Nakon ovog bizantološkog doprinosa antiku su s 20. i 21. stoljećem efektivno povezale izvanredna profesorica Tamara Tvrtković s Katedre za grčki jezik i književnost i docentica Ana Pavlović s Katedre za klasičnu arheologiju. Dr. sc. Tamara Tvrtković se u izlaganju „Kako ubiti grčku književnost

bez suvišnih zašto” vratila na neka pitanja koja je dan ranije načela njezina kolegica s katedre Nina Čengić: propada li klasična filologija, i je li klasična filologija sama po sebi toliko teška da se ne može približiti nikome osim uskom krugu stručnjaka, ili je ipak problem u nečem drugom. Profesorica Tvrtković fokusirala se na hrvatske prijevode *Antigone* i raširenu upotrebu zastarjelih prijevoda ili prerada grčkih autora koji, umjesto da približe grčke autore publici, češće predstavljaju nepremostivu prepreku za razumijevanje istih. Dr. sc. Ana Pavlović je u izlaganju „Mitološki lik Herakla u popularnoj kulturi” pokazala kako se Heraklov lik adaptira u moderno doba u kulturi bodybuildera i na filmu, kako igranom, tako i animiranom. Novi pogled na starog junaka iznimno se svidio svima prisutnima i njime je zaključena najbolje posjećena sesija ovog skupa.

Na posljednjem zasjedanju publici su se predstavili članovi Katedre za povijest filozofije Odsjeka za filozofiju. Predstojnik te katedre, akademik Igor Mikecin održao je izlaganje „Povijesno osviještenje grčkoga iskona filozofije”. Izvanredni profesor Ljudevit Fran Ježić sustavno je i temeljito obradio alegorezu u izlaganju „Allēgoría i antičko umijeće filozofijskog tumačenja književnih i religijskih tekstova”. Izvanredni profesor Marko Tokić održao je izlaganje „Anakronizmi u interpretaciji grčke filozofije”, a naslovni asistent Paulo Rašica je u izlaganju pod naslovom „*Testimonia Platonica*” govorio o izvorima za poznavanje Platonovog nezapisanog nauka. Ti izvori, zbog velikog broja Platonovih spisa u kojima je ovaj filozof izložio svoje učenje, često padaju u drugi plan, no najmlađi izlagač na skupu pokazao je da su itekako vrijedni pažnje i filozofa i filologa.

Skup je bio popraćen malom izložbom koju su Petra Matović i Vjekoslava Margetić postavile u auli Knjižnice. Izloženi su bili dijelovi diplomskog rada Ivana Lozice i Mire Petrokov napisanog, nacrtanog i obranjenog na Filozofskom fakultetu u Zagrebu 1971. godine. Najveći dio ovog rada čine skice za jedno moguće uprizorenje Sofoklove *Antigone* u grčkom kazalištu. Za potrebe izložbe relevantne odlomke ove tragedije preveli su studenti grčkog Vjekoslava Margetić i Toma Marušić. Izloženi su bili i cjeloviti prijevodi *Antigone* iz pera hrvatskih prevodilaca, te je ova izložba upotpunila izlaganja o dosezima grčke kulture i njezinoj recepciji u današnjem svijetu, osobito izlaganje dr. sc. Tamare Tvrtković o prijevodima *Antigone*.

Na skupu su u dva dana predstavljeni doprinosi poznavanju stare Grčke iz područja arheologije, filozofije, klasične filologije i povijesti. Kao što su neki izlagači i napomenuli, prostora za istraživanje ima još puno, i nadamo se da će *Colloquia Graeca* zaživjeti i biti poticaj za razne druge oblike suradnje.

Petra Matović